

VII. ČESTITKA PRI KRAJU

Uz zbirku poezije Adalberta Pogačiča *Senje i spominki* (1994.)

Dok je Adalbert Pogačič bil vu dvadeset i drugomu letu živlejna, 1941. leta, znači pred više od pol stoletja, vu knjižnice »Hrvatske straže« zgedala je svetlo dneva zbirka pesmi sejlački pesnikov »Zaorane brazde«. Od se skupa dvajzdva pesnika Pogačič je zastuplen z najviše pesmi – devet. Med nimi je osem kajkavski, a samo jena štokavska. Još dva autora imajo po osem pesmi, štokavski (Ivana Rokič i Stevo Hajdukovič), a ostali po jeno-dve, gdekoj četiri-pet. Jedini kajkavec nuz Adalberta je Ignac Vidiček s pesmicom »Povratak«. Kak je videti z ovi par brojki i čijnenic, Pogačič je očevidno bil jeden od vredneši sejlački pesnikov, a zasigurno najvredneši kajkavec. Kak sam o sebe piše, vu ono je vreme, pred drugi svecki, imal f priprave zbirko »Senje i spominki«. Ali, sudbina se je, kak pravi galžejnak, poigrala z Bertokom i od zbirke ne bilo ništ. Evo kaj je Bertok napisal o sebe:

»Nikada nisam volio pisati o sebi. Istitati se za mene nije postojalo. Bio sam uvijek u koloni mnoštva na začelju kolone.

Vrijeme odmiče.

Došao sam na poligon starosti i sada čekam da me pozovu kud za vazda se gre ili kako kažu spikeri radio-postaje u Sloveniji – Čestitke su pri kraju.

Znajući da se nakon mog odlaska neće znati gdje sam se rodio, pišem ovu biografiju. Rođen sam jedne kišne večeri 22. studenog 1919. godine u selu Radakovu, nekada kotar Klanjec u Hrvatskom zagorju.

Kada mi je bilo pet godina, brat mi je donio početnicu i za samo tri dana naučio sam cijelu početnicu – tako sam postao pismen. Nakon početnice svaku knjigu koja mi je došla pod ruku ja sam pročitao, a o pročitanim znao pripovijedati. Bile su to uglavnom knjige koje je izdavalo Društvo sv. Jeronima.

Školu koja se je nalazila u Kraljevcu na Sutli počeo sam pohađati u devetoj godini. Dvije me godine nisu mogli primiti u školu jer nije bilo mjesta. U prvom je razredu znalo biti i do stotinjak polaznika.

Školu sam polazio kao od šale. Nikada nisam trebao učiti. Jednom pročitano ili rečeno ostalo je zauvijek u meni.

Za vrijeme mog polaska u školu na susjednom je brijegu izgorjela kuća, već tada pokojnog učitelja Ivana Viktorovića, a on je u toj kući imao bogatu knjižnicu. Nešto od tih knjiga uspjelo se je spasiti.

Sin pokojnog učitelja Ivana Viktorovića, Beloslav, te je knjige poklanjao nama djeci. Budući da su mene knjige najviše zanimale, najviše sam ih i dobio. Moji školski drugovi sve su knjige poklanjali meni, a zauzvrat, ja sam im sastavljao školske zadaće. Tako sam ja došao u posjet preko trideset knjiga. Bile su to knjige koje je izdavala knjižara L. Hartman (kasnije Kugli) i Jeronimsko društvo. Tada sam pročitao sljedeće knjige: *Genoveva – Kako došlo – tako prošlo*, *Božidar*, *Sretni kovač*, *Srce* itd.

Bio je to moj prvi korak u svijet književnosti.

Onda su još u našim selima bile prisutne narodne pjesme. Ja sam te pjesme bilježio, a kasnije sam ih predao Društvu hrvatskih Zagoraca u Zagrebu. Društvo je imalo u planu izdavanje knjige narodnih pjesama iz Hrvatskog zagorja, ali rat je sve omeo.

Završio sam četiri razreda pučke škole. Za daljnje školovanje nije bilo mogućnosti, a nije se imao ni tko pobrinuti.

Prije rata pripremio sam zbirku kajkavskih pjesama »Senje i spominki«, ali nije bilo mogućnosti da ih objavim.

U rukopisima imam mnogo pjesama.

Pisao sam članke, pjesme i pripovijesti.

Pisao sam pod imenima: Marko Lovec Šumeski, Bertek Jarčanski, Tugomil Jarčanski.

Još uvijek najviše volim knjigu i književnost, ali čestitke su pri kraju i oslušujem zov Vječnosti – ne znam dokle ću stići.«

Đuka Tomerlin-Picok spoznao se je z Bertokom na recitale Zajednice kulturno-prosvetni društvi Hrvatskoga prigorja »Matija Gubec«. Evo kaj

je Đurok Picok zapisal o njegovemu poznanstvu i o tomu kak je došlo do izdavanja Bertokove zbirke v Đurokove naklade:

»Sečam se, kak denes, kak je na jene od ti praižvedbi došel do nas f parteru sedeči tekstopiscov, med kojemi je bil i Adalbert, naš poznati i nadase vredni i zaslužni profesor Vinko Cajner v društvu doktora Rudolfa Matza, takaj joščer poznatešega i preštimatešega skladatejla i rekel nam: Da nema ovakvih tekstopisaca – misleči na Adalberta – kakav je naš seljak Pogačić, umrlo bi naše – idilično Prigorje i Zagorje! Te pot, malo potlam, raskuražil sem se i ja popitati Bertoka: Kak ti to uspeš napisati tuliko izvrsni pesmic za uglazbivajne? A on bi mi, onak skromno, kakov je, vuostalom, on i bil, otpovedal: Jurek, ja, dok pišem pesmice za mužiko, ondar si fučkam i z nogom takta dajem, vreč prema tomu pišem li pesmico za koju mislim da bi bila – valcer, polka, drmeš ili nekaj trejte, četrtro, peto...

Je, da Vam joščer odam jeno malo tajno: Adalbert je bil i v Đurđevcu. Jeno noč je Pod lipom prespal! Bilo je to 1945. Za te doček i oproštaj lepo se je zafalil sem Picokom v – pobožnom štivu. I, zato mu ja, kaj ne uspel do sedemdeset i petoga leta svojega živlejna, izdajem prvo negvo zbirko poezije nuz pregršč dobri žejl v negovom živlejnu i i pesničkom upornom delajnu!«

* * *

Nek mi bo dopuščena kratka primedba o tomu kak so tam negde sredinom osemdeseti, nakon kaj so mu nekoje pesmice tiskane već i v »Kaju«, a da ne spomijnem ono suradno f predratnemi listi, npr. v jeronimskom »Zlatnom klasju«, Bertokove pesmice počeli objavlivati i v »Maruliču«, ali, z nepoznatoga razloga, v rubrike »Nova imena«. I tak je Bertok potlam jeno četrdeset let posle prvi tiskani pesmi još navek bil »novo ime«. Nu, brez obzira na se to Bertok si je strplivo fučkal i popeval: *Dok f svetu tak dragem / nepoznat ostajem...* («Popevka»). Inače, i denes, vu najnovišemi izdajni »Danice« i »Kaja« moremo najti negve pesme. Nu, do dena denešnjega neje se našel nišče koj bi mu objavil knjižičko, makar drobno.

Stopram vezdar, leta potlam kaj so se izdavač zbirke Đurđevčan Podravec Đurok Picok i Zagorec Bertok spajdašili na jenomu recitalu kajkavskoga pesništva, podela se je prigoda, da Bertokovo (s)trplejne i »senje i spominki« dojdou na svoje.

Mene je pak, delajoč skupa z Đurokom Picokom po đurđevečke kajkavske mekote, potrefila čast da mi v roke dojdou Bertokove pesme, da je sprečitam i porendam po svoje vole. Makar je žmeko i (ne)zafalno napraviti takovoga kaj jerbo očēš-nečēš treba prčkati po tuđem, nadam se da tebe, draga čitatelica i dragi čitatel, to poslagavajne i vezajne Bertokovi pesmi nebo smetalo dok je boš držal v rokaj.

Mam naprv, vu prvom snopu pesmic »Ja popevam« Bertok je napisal zakaj popeva, kak bi denešni knigoznanci rekli – tu je znesel svoje poetičke zamisli. Ovo sem fteknol kakti prvo, misleč da si tak ti, čitatel(ica), bodeš mam spočetka mogel/mogla zevedati kaj Bertok misli o svojem popevajnu. Dok popeva, misli mu *lete od vsih briga sveta dal* i s sake nove popevke, kak veli, falačeca sebe svetu daje.

V drugom snopu pesmi, od »Motike« do »Zipkice«, Bertok popeva o mukotrpnomu živlejnju, gruntaškumu, zagorskumu, kakti i o svojem kraju. F stilhe posložene pričiće o Petru gospodaru, desetomu bratu, Veronike Desiničke i, i, i ... svezane so f trejti snopek. Med nimi ima i šalni, ali i pofalni, pomalo žalosni. Nekoje so nalik baladam, nekoje pak poučnemi pripovetkaj. Vu četrtom snopu Bertok se divi Lepe naše, od Zagorja do Istre, a tu i je pofalnica Zagrebu kakti i prisečajne na ono kaj je prešlo. Peti pušlek pesmic diši po jeseni f koju je Bertok, ako se sme suditi po broju pesmi s tom temom, zaljubljen. Kak mu je jesen drakša od drugi dob leta, tak mu je i noć drakša od dneva, kaj se vidi po šeste, kmične pukete pesmic.

Živeč f prirode i s prirodom, Bertok si je pajdaš z drugemi stvori, cvetjem i drevovjem – meni se š nim, pripoveda jim, a oni ga optomgošče podsete i na čoveka i negovo živlejne, jade i jale, žalosti i vesejla. Na ono kaj je i kaj bi štel biti, ali i od koga se ima kaj načćiti. Zato sedmi pušlek pesmic diši po jaboke, ružaj i vu jnem je Bertok pravi pesnik bilinar. Vu osmom nam se pak, f prvom redu otkriva kakti pravi – poetuš ftičoznanec.

Najdeblešemu snopu ove zbirke nadel sem ime po naslovu jene pesme – »Sveklost mira«. Tu so popevke gde Bertok grunta o negda, vezdar i potlam, o fčera, denes i zutra. Ima tu i nekuliko pesmic, rekel bi, molitvic, ali i mudroznanski raspravic, mudrijašic. Na puno mest naš *pastir-pjesnik*, kak ga je nazval Franjo Rubina, skupasložitel »Zaorani brazdi«, podseća na nestalnost ovoga soznoga podojla, ali i na to da nas

jempot zanavek tu više nebo, dok se pozdravimo s sozom pajdašicom i pokupi nas *puža f črnem*. Priseča se Bertok pajdašov, koji *denes ni*, kakti i drage Maričke kojo više nigdar nebo videl. V deseti sem snopek del dirlive pesmice o majkice, japice i matere, a za kraj prisložil pušleka epigramov, kratki sročeni orečji, mudrij.

Bertokove so pesme skoro se f sroku i četverostihu, a drugi se i četrti stih rimujo. Stih mu je uglavnom šesterec, osmerec, negda i sedmerek nazmence spleten s šestercem. Retko se podene i peterec, pa i četverec. Bertok oče zetkati kitice s prvim i tretjem stihom razmerno dogočkem, a drugem i četrtem napol krajšem, tak da i ti krajši ostano žveneti vu vuvu. Treba spomenoti i to da so Bertokove pesme jako, jako ritmične, tak da neje čudo kaj mu ji je dost uglazbleno, kak je vreč primetil Đurok Picok. Puno je popevki Bertok spokeval f prvomu licu, dosta ji je f trejtem, a gdekoja i v drugomu.

O čemu Bertok piše, več ste, valdar i sami prečitali, a i tu sem, govoreči o slagajnu pesmi, nabrojil negve teme, barem v najopčenitešem obliku. Adalbert Pogačić, *seljački mladić iz Radakova* («Seljački dom», «Zlatno klasje»), denes je japica z Radakova, koj je celo svoje živlejne hrbmal na gruntu, i popeval, strplivo – verujoč, nadajoč se i imajoč rad: zemlico, Zagorje si, brege, mekote, trnace, ftiče, cvetje i drevovje, majkico, japico, mamu, Maričko, pajdaše, svojega (i našega) kaja, Reč, Živlejne... Nastupil bi na gdekojem recitalu kajkavski pesnikov, objavil tu i tam pokojo popevko, ali, kak je sam rekel, ostal je svetu nepoznat. Neg mi nebo zamerjeno ako zbrdnem da je on pravzaprav na svoj način kipec onoga kaj se je pripetilo hrvatskomu, kajkavskomu (i ne samo kajkavskomu) sejlaku – kak v društvenomu, tak i v jezičnomu smislu – nepravedno so ga »znali« zabiti, ali ga je Reč opčuvala.

* * *

Adalbert Pogačić umro je 13. srpnja 1997. Pokopan je u Kraljevcu na Sutli. Zbirka »Senje i spominki« jedina mu je objavljena knjiga.

Adalbert Pogačič

Ja popevam

*Ja popevam, kaj mi čete
Komu drago, komu žal.
S popevkom mi misli lete
Od teškoča, brigah dal.*

*Tak si cajte žmehke kratim
Da do sreče dojdem pre.
S popevkom ja sve naplatim
Kaj od mene svet ov če.*

*Nit mam srebra niti zlata
Niti falit mam se s čim,
Al popevka je bogata
Sa bogactvom sveta vsim.*

*Ona f sako srce zajde
Kakti sreče zlatna nit.
Gdo popevke te ne najde
Nemre v svetu srečen bit.*

*Ja popevam, kaj mi bute,
Komu drago, komu žal.
S popevkom si krčim pute
Od vsih brigah sveta dal.*

Nigdar

Človek misli – a kaj srce
Kam da more poleteti
Da se saka žela spuni
Još bi bilo za želeti

A kam brige – muke naše
Vu korak nas vse to prati
To su samo puste žele
A kaj svet nam more dati

A kaj jezik vse izreče
Za tem se i nemre iti
Naše žele su vu srcu
Kak goreči ognji skriti

Nij na svetu takveg morja
Kam da misel vsa doteče
Nit kaj srce teško nosi
Jezik nigdar ne izreče.

Gda me nebu

*Bil sem jenput na tem svetu,
Jel gdo znal je za me?
Čutilo me poleg sebe
Srce moje mame.*

*Po svetu sem sreču iskal,
Ne našel ju, žalil,
Vgasnula je ona sreča,
Još je nes zapalil.*

*I zdaj mirno morem iti,
nemam kaj iskati,
A vsu ljubav moji mami
Naj ji Bog naplati.*

*Putila me, lubila me,
Dobro mi želela,
Al je tugu svojem sinem
Mesto sreče žela.*

*Pak da bum vu črnem grobu,
gdo bu pital za me?
Vre bu trava zelenila
I grob moje mame.*

*Zemla nas bu draga skrila,
Mir i pokoj dala
Gda ni mogla vu življenju
Od zlobe i jala.*

*Bil sem jenput na tem svetu,
Senca jena bila.
Gdo za sencu brigu vodi,
Kam se ona skrila?*